

4 pav. Plote 5 rasta keramikos šukė ir titnago nuoskalos. J. Stankaus nuotr.

Fig. 4. A potsherd and flint flake discovered in area 5.

ploatuojant pastatus, bet jis matomas perkasų sienelėse, besitęsiantis už tirtų plotų ribų. Plotuose 4 ir 5 fiksuotas 2–3,6 m storio kultūrinis sluoksnis, kurio didžioji dalis supilta XIX–XX a. lyginant teritoriją bei nukasant buvusią kalvą (ploto 3 vietoje). 3,1–3,3 m gylyje plote 4 ir 1,4–1,5 m gylyje plote 5 fiksuotas tamsiai pilkos spalvos 20–40 cm storio kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikti žmogaus veiklą liudijantys artefaktai – gyvulių kaulai, degėsiai, keramika. Pagal rastą medžiagą sluoksnis galėtų būti siejamas su Kreivosios pilies egzistavimo laikotarpiu, t. y. XIII–XIV a., kadangi sluoksnis neintensyvus, galima manyti, jog ši teritorija minimu laikotarpiu nebuvo intensyviai eksploatuojama.

The field evaluation at Olandų St. 21 A

In May 2014, a field evaluation was conducted at Olandų St. 21 A. The remains of buildings that stood on the plot in the late 19th – first half of the 20th century were discovered in areas 1 and 2. The archaeologically valuable cultural layer was destroyed in erecting and maintaining the buildings, but is visible in the trench walls and continues beyond the boundaries of the excavated area. A 2–3,6 m thick cultural layer was recorded in areas 4 and 5, the greater part of which is fill layers created in the 19th–20th centuries in levelling the relief. A 20–50 cm thick grey layer, which, based on the discovered material (Figs. 1–4), could be connected with the period of the *Curvum Castrum*'s existence, i.e. the 13th–14th centuries, was recorded under the fill layers.

Saulius Sarcevičius,
Vitalija Veževičienė

Archeologiniai tyrimai Malūnų gatvėje 6A

2013 m. lapkričio – 2014 m. gegužės mėnesiais Vilniuje, XIX a. pabaigos pastato viduje Malūnų g. 6A buvo atlikti detalieji tyrimai. Iki įžemio ištirtas 167 m^2 plotas. Šioje vietoje 2008–2009 m. jau buvo atliekami žvalgomieji tyrimai bei žvalgymai. Tuo metu V bei R fligeliuose nuo esamo grindų lygio buvo nukastas nuo 70 cm iki 1 m gylio kultūrinis sluoksnis, kurį tyrėjai datavo XIX–XX a., 60–70 cm gylyje fiksuoti XIX a. mūrinio užstatymo fragmentai. Įžemis buvo pasiektas tik žvalgomųjų tyrimų metu iškastų 8 šurfų (32 m^2) vietose. V fligelyje (patalpoje 1a) buvo iškasti šurfai 1–4, R (patalpoje 1b) – šurfai 5–8. Šių žvalgomųjų tyrimų metu nustatyta, kad nuo nukasto žemės paviršiaus lygio (H_{abs} 97,00–97,20 m) V fligelyje įžemis nesuardytose vietose fiksuotas 0,9–1,3 m gylyje (įžemis pasiektas H_{abs} 96,00–96,40 m). Perkasimų vietose įžemis fiksuotas 1,8 m gylyje. Radinių aptikta tik šurfe 1. Jie datuoti XVII–XIX a. Panašūs gyliai buvo fiksuojami ir R fligelyje (*ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 404–406).

Taigi 2013–2014 m. tyrimai buvo pradėti nuo H_{abs} 97,00–97,20 m altitudės. Tyrimų plotas suskirstytas į 3 plotus – patalpas: V fligelis vadinamas patalpa 1, R – patalpa 2, centrinė dalis, buvusi laiptinės vieta – patalpa 3.

Patalpose 1–3 įžemis (stambus aliuvinis žvyras) neperkastose vietose fiksuotas H_{abs} 95,26–96,60 m altitudėse. Šis žvyro sluoksnis siekia maždaug 1,5 m storį. Žemiau, H_{abs} 94,50 m, buvo pasiektas molingas priesmėlis. Tad kultūrinio sluoksnio storis nuo tyrimų metu buvusio žemės paviršiaus svyravo nuo 60 cm iki 1,4 m. Įvairaus laikotarpio perkasimų – užstatymų vietose kultūrinio sluoksnio storis siekė 1,8–3,1 m.

Tyrimų duomenys rodo, kad pirminis reljefas natūraliai žemėjo R–V bei P–Š kryptimis. Virš įžemio (žvyro) susiformavusiame pirminiame paviršiuje buvo aptinkama pavienių radinių, kurie datuoti XIV a. pabaiga – XV a. Fiksuoti šio laikotarpio įkasimai – medinių užstatymų fragmentai. Tačiau šių struktūrų paskirtis dėl jų fragmentiškumo lieka neaiški. Minėto sluoksnio viršutiniame horizonte aptinkami jau XVI a. datuoti radiniai – daugiausia puodų šukės. Virš pastarojo sluoksnio fiksuotas XVI–XVII a. I pusės laikotarpio horizontas, kurio bendras storis perkasimų nepažeistose vietose siekė 30–50 cm. H_{abs} 96,24–96,98 m ribose buvo rastas XVII a. vidurio akmenimis grįstas kiemo grindinys (1 pav.). Geriausiai jis išlikęs patalpoje 1, tačiau jo fragmentai arba jo paviršius buvo aptikti ir R fligelyje, ties H_{abs} 97,20 m altitude. Kultūriniai sluoksniai virš šio paviršiaus didesniame plote buvo ištirti 2008–2009 m.

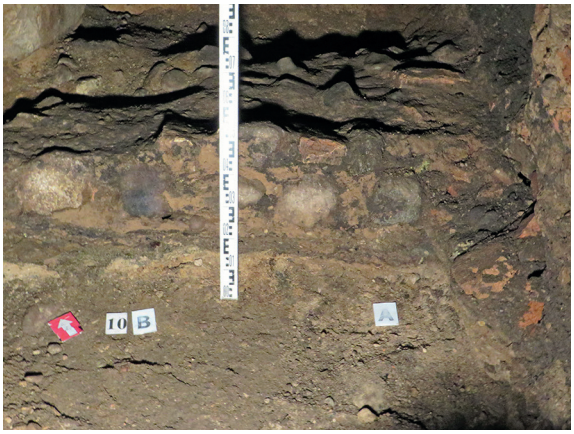
Kaip jau buvo minėta, ankstyviausio užstatymo fragmentai buvo fiksuoti jau XIV a. pabaiga – XV a. datuojamame horizonte. Čia buvo stebimi netaisyklingų formų įkasimai, o vietomis, matyt, medinių statinių apatinių vainikų kontūrai.

1 pav. XVII a. vidurio grindinys patalpoje 1. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 1. Room 1. The mid-17th-century paving.

Kitas horizontas datuotinas XVI–XVII a. I puse. Patalpoje 1 atidengti 1,5x1,3 m dydžio lentomis paremto į kampuose įkaltus baslius tualeto (?) fragmentai. Atkasta šio statinio požeminė dalis, kuri buvo įgilinta iki 1,3 m. Aprašomo laikotarpio nenustatytos paskirties netaisyklingos formos perkasimai fiksuoti patalpoje 2. Patalpoje 1 fiksuotas *pastatas M1*. Tai pusrūsis, kurio sienoms mūryti naudoti smulkūs bei vidutinio dydžio akmenys, rišti moliu. Tarp akmenų pasitaiko viena kita plytgalio nuolauža. Statinys nuo buvusio statybos paviršiaus įgilintas iki 1,3 m. Išlikęs sienų aukštis tesiekė 30–50 cm. Sienų storis – 40 cm. Atkastos 3 statinio sienos – R (2 pav.), Š bei V, atidengtas jo ŠR kampas. ŠV kampas nuardytas XXI a., įrengiant betonines atramas. Bendras pastato plotis R–V kryptimi siekė 5,1 m. Pusrūsio patalpos plotis ta pačia kryptimi – 4,2 m. Statinio ilgis P–Š kryptimi nenustatytas, kadangi užėjo už perkasos ribų, atidengta tik jo R sienos 2,6 m ilgio atkarpa. Iš R pusės į pusrūsį buvo įrengtas įėji-

2 pav. XVI a. II pusės pastato R sienos fragmentas patalpoje 1. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 2. Room 1. A fragment of the E wall of the building from the second half of the 16th century.

mas – čia aptiktas prisišliejęs prie išorinės R sienos smulkiais akmenukais išgrįstas grindinukas – prieangis, kurio plotis siekė 70 cm. Pusrūsio grindų paviršius buvo žemesnis už prieangio 40 cm. Grindis atstojo tiesiog sutankintas įžemis – žvyras, virš kurio susiformavo pilkšvos spalvos sluoksnis. Pastato M1 pusrūsis buvo užpiltas molio su smėliu bei tamsiai pilkos žemės sluoksniais. Statinio M1 statybos pradžia – XVI a. pabaiga – XVII a. pradžia, jis užpiltas iki XVII a. vidurio.

Kitas užstatymo etapas datuotas XVII a. viduriu – XVII a. II puse. Jį atspindi aukščiau minėto akmenimis grįsto kiemo grindinio lygyje stovėjęs medinis pastatas. Buvo atidengti vienoje eilėje dviem aukštais sudėti į žemę įkasti pamatiniai akmenys – P bei Š sienų, kurias jungė vidinė pertvarinė siena. Nedidelis atstumas tarp P ir Š sienų (1,7 m) rodytų, kad buvo atidengta tik dalis pastato, likusi užėjo už perkasos ribų arba pamatiniai akmenys buvo išardyti vėlesniais laikotarpiais.

3 pav. XVIII a. statinio mūro fragmentas patalpoje 1. G. Rackevičiaus nuotr.

Fig. 3. Room 1. A masonry wall fragment from an 18th-century structure.

Ketvirtas statybos etapas datuotas XVIII a. II puse – XIX a. pradžia. Patalpoje 1 fiksuotas šio laikotarpio mūrinis užstatymas (3 pav.). Atkasta iki 1 m storio V siena, P siena su statinio PV kampu. Tam pačiam pastatui priklauso, matyt, vidinių pertvarinių sienų fragmentai. Ant šio statinio P sienos, išardžius jos antžeminę dalį, XIX a. pabaigoje buvo užstatyta dabartinio pastato P siena. Tačiau esamo pastato Š siena su mūro M2 užstatymu nesutapo, kadangi, atrodo, naujai užstatomo pastato plotis buvo sumažintas, o pastato ilgis R–V kryptimi – padidintas. Patalpoje 1 buvo aptiktos pastato M2 plytomis grįstos pirmo aukšto grindys. Plytos klotos ant išlyginamojo kalkių skiedinio. Gali būti, kad šių plytų grindys klotos jau vėlesniu pastato naudojimo etapu, kadangi ankstesnį grindų išlyginimo sluoksnį sudarė molis. Jis aptiktas prie pastato vidinės pertvarinės sienos pamato. Šio sluoksnio viršus fiksuotas kiek žemiau – H_{abs} 97,14 m.

Pastato V sienos viršus fiksuotas H_{abs} 96,50–97,14 m, pamato apačia – H_{abs} 95,20–95,40 m. Siena mūryta daugiausia iš klasicistinių plytų, nors naudotos ir barokinių matmenų plytų duženos. Apatinėje sienos pamato dalyje mūras labai netvarkingas, į iškastą pamatų duobę buvo tiesiog sumestas statybinis laužas (plytų, pasitaiko čerpių duženų bei vidutinio dydžio akmenų), kuris tebuvo labai silpnai surištas kalkių skiediniu. Sienos statybos paviršius fiksuotas H_{abs} 96,50 m. Maždaug ties šia altitude iš buvusio lauko pusės stebėtas apie 8 cm pločio išplatėjimas – banketė. Pastato P sienos pamatas mūrytas iš plytų bei akmenų, čerpių nuolaužų, apatinę mūro dalį silpnai surišant kalkių skiediniu. Šios sienos viršus XIX a. pabaigoje buvo nuardytas ties H_{abs} 97,00 m altitude. Pamato apačia fiksuota tokiame pačiame gylyje kaip ir V siena. Prie P sienos prišlietas vienalaikis mūras. Tai, matyt, pertvarinės sienos pamatas, kuris tęsėsi Š kryptimi. Iš V pusės prie pertvarinės sienos būta kitos pertvarinės sienos, kuri šliejosi prie pastarosios. Ji, matyt, jungėsi prie pastato V sienos, dalydama pastato vidinę erdvę į dvi patalpas – 8x3 m dydžio P bei Š. Šių pertvarinių sienų pamatų apačios fiksuotos H_{abs} 96,30–96,45 m altitudėse. Tad pertvarinių sienų pamatų apačia siekė 1 m aukštesnę altitudę, palyginus su pagrindine lauko siena. Patalpoje 1 buvusi pertvarinė siena nuardyta montuojant betonines kolonas. Pertvarinės sienos mūrytos iš akmenų bei plytų eilių. Naudotos klasicistinės plytos.

Paskutinis statybos etapas sietinas su esamo namo statyba, kuri buvo vykdoma XIX a. pabaigoje. Jos metu buvo nugriautas XVIII a. II pusės – XIX a. pradžios pastatas, iš dalies panaudojant jo pamatus naujo namo statybai.

Iš viso surasti 1877 radiniai (perduoti į LNM). Didžiausią radinių grupę sudaro buitinė keramika – įvairių indų fragmentai (gertuvių, keptuvių, lėkščių, puodų, puodynių, taupyklių, vazelių dalys, vietinės gamybos pypkutės kaminėlio fragmentas). Dalis buitinės keramikos pavyzdžių yra neabejotinas gamybinis brokas – tai leidžia konstatuoti, kad tirta vieta priklausė keramikos dirbtuvėms, čia buvo jų sklypo pakraštys.

Malūnų St. 6A

The excavation was conducted down to sterile soil in a 167 m^2 area. A 15th–21st-century cultural layer, which had twelve horizons and was 0,6–3,1 m at the site of foundations and storage pits, was discovered and excavated. The earliest cultural layer (turn of the 16th century) was dated on the basis of sparse finds (an arrowhead and pot rims with incised strokes). This 14–22 cm thick layer of grey soil formed above

the sterile soil in places. It should be noted that the remains of a layer from this period was discovered in the plot during the 2004 excavation. The cultural layer from the first half of the 16th century was represented by a strip of grey–black soil up to 26 cm thick. Cultural layers of similar thickness reflect the second half of the 16th – first half of the 17th century. It is more abundant than the earlier layers and is full of structural ceramics and household pottery finds.

It was determined that three buildings of different sizes stood at this site during various periods. During the earliest period, the 16th – first half of the 17th century, a wooden house of uncertain size, with a stone foundation and basement stood in the S part of the current building (Fig. 2). Meanwhile the courtyard had stone paving (Fig. 1). Later, a huge, rectangular house with a massive foundation up to 1 m thick was built in the late 18th–19th century (Fig. 3). In the second half of the 19th century, a partition wall was built inside it and in the late 19th century a new building (still standing) was erected. During the construction work some of the old foundations were integrated into the foundation of this house.

Rytis Šiaulinskas

Šv. Mikalojaus gatvė 7 / Pranciškonų gatvė 8

Sklype Vilniuje, Šv. Mikalojaus g. 7 / Pranciškonų g. 8 vykdant dalies pastato rekonstrukciją, vidiniame kieme suplanuota įrengti požeminį inžinerinių komunikacijų (vandentiekio ir šiluminių trasų) betoninį kolektorių ir prie žemiau dabartinio paviršiaus esančių ir planuojamų rūsio langų numatoma įrengti 5 švieslangius prieduobėse. Visų šių darbų vietose 2014 m. buvo vykdomi archeologiniai tyrimai.

Sklypas patenka į Vilniaus senamiesčio (UK 16073) teritoriją, o kolektorių planuojama įrengti prie vieno iš sklype esančio namų komplekso (UK 33781) pastatų, „Mejerių namo“ (UK 27438), statyto XVI a. viduryje, perstatyto XVIII a. II pusėje; rekonstruoto XIX a. viduryje, 1913 m. ir XX a. pabaigoje. Planuojamų kolektoriaus statybų vietoje iš pradžių vykdyti žvalgomieji tyrimai. Jie atlikti kasant 3x2 m dydžio ***šurfą*** (6 m^2). Atliekant tyrimus šurfe fiksuoti iki 3,3 m storio XVI–XX a. datuotini sluoksniai. Šurfo centrinėje dalyje 0,9–1,2 m gylyje aptiktas akmenų ir plytų, rištų kalkių skiediniu, mūro fragmentas, datuotas XVI–XVII a. (1 pav.). Mūras atidengtas iki 2,16 m gylio nuo jo viršaus (3,4 m gylio nuo šurfo viršaus). Mūro plotis 75–80 cm. Atidengus mūro fragmentą galima spėti, jog XVI–XVII a. statytas ir vėlesniais amžiais rekonstruotas pastatas buvęs didesnis. Rekonstrukcijų metu dalis jo buvo nugriauta ir vidiniame kieme rasta siena – išlikęs nugriautos pastato dalies rūsio patalpos sienos fragmentas (3 pav.). Aptikus anksčiau nežinomo mūro fragmentą buvo pakeistas požeminių komunikacijų kolektoriaus projektas: kolektoriaus šachtos aukštis paliktas ankstesnis, o šildymo ir vandentiekio vamzdynas įrengtas aukščiau naujai atidengto pamato. Statybų metu minėtas mūras nebus ardomas.

Detalieji tyrimai vyko ištiriant 6x2 m dydžio ***perkasą*** (12 m^2 plotas, tirta iki projektinio 2,4 m gylio) planuojamo įrengti požeminio kolektoriaus vietoje ir 5 šurfus (du 2x1 m ir tris 2x0,5 m dydžio (bendras plotas 7 m^2), tirta iki projektinio 1,5 m gylio) projektuojamų švieslangių prieduobių vietose. Iš viso ištirtas 19 m^2 dydžio plotas.